

ความตื่นตัวของภาคประชาสังคมที่มีต่อระบบสื่อสารมวลชนของประเทศ นำไปสู่การผลักดันมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่มุ่งหมายให้การใช้คลื่นความถี่เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น แต่การศึกษาและการทำความเข้าใจระบบสื่อสารมวลชนที่ทำหน้าที่เพื่อสาธารณะ หรือที่เรียกว่า “สื่อสาธารณะ” (Public Service Broadcasting หรือ PSB) ในประเทศไทยยังคงมีอยู่อย่างจำกัด และยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง รายงานนี้จึงมุ่งศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสาธารณะทั้งในเชิงวิชาการและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดพื้นฐานของสื่อสาธารณะอยู่ที่การยึดถือประโยชน์ของประชาชนทุกคน โดยมีความเป็นอิสระ ความหลากหลายและแตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้เนื้อหาที่นำเสนอจะต้องเป็นกลาง สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของประชาชนทุกกลุ่ม และให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าจำนวนผู้ชม ด้วยการกีดกันการถือครองสื่อสาธารณะจึงต้องเป็นอิสระจากอิทธิพลของรัฐและกลุ่มทุน ดังนั้นรายได้หลักของสื่อสาธารณะจึงควรมาจากประชาชนในรูปแบบของค่าธรรมเนียม (License Fee) เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาประสบการณ์ในประเทศต่างๆ พบว่าสื่อสาธารณะในแต่ละประเทศก็มีทั้งความสอดคล้องและความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละประเทศ โดยลักษณะสำคัญที่สอดคล้องกันได้แก่ ภารกิจขององค์กร การมีกลไกการกำกับดูแลที่ชัดเจนและโปร่งใส รวมถึงเนื้อหารายการที่เน้นสาระมากกว่าบันเทิง ส่วนความแตกต่างที่สำคัญได้แก่ ที่มาของเงินสนับสนุน ซึ่งย่อมขึ้นกับบริบททางวัฒนธรรมและเวลาของแต่ละประเทศ

ในกรณีของประเทศไทย จากการศึกษาค้นคว้า สื่อวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อประชาชนมากที่สุดในปัจจุบัน กลับตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของรัฐและกลุ่มทุนมาโดยตลอด จึงไม่สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อสาธารณะได้อย่างสมบูรณ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูประบบสื่อทั้งสองประเภท โดยมีแนวทางคือ ในกรณีของสื่อวิทยุควรจัดสรรคลื่นความถี่ที่มีอยู่ ส่วนสื่อโทรทัศน์ควรจัดระบบการดำเนินงานของ สทท.11 ใหม่ เพื่อให้มีสื่อวิทยุและโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อสาธารณะโดยเฉพาะ ทั้งนี้ต้องมีคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อควบคุมการดำเนินงาน เพื่อให้นำเสนอรายการที่เป็นกลาง มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่ถูกกลืนจากสื่อเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ ยังต้องมีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานที่รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ ทั้งนี้แหล่งที่มาของงบประมาณที่เหมาะสม คือรายได้ที่ กสท. จัดสรรให้จากการแปลงสัมปทานของสื่อเชิงพาณิชย์เป็นค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2543 เป็นหลัก

Abstract

TE162290

Civil society's heightened awareness of the critical role of the mass media has led to the formulation and promulgation of Article 40 of the 1997 Constitution, with the explicit objective of utilising broadcasting frequencies for the public interest to the benefit of people at both the national and local levels. However, the understanding of the mass media that operates for the public interest in Thailand – otherwise known as “public service broadcasting”, or “PSB” – has been limited, incapable of being put in practice. Accordingly, this report aims to examine key concepts concerning public service broadcasting, drawing on theoretical groundings and practical experiences of countries that are relevant to the Thai case. The research objective is to apply and adapt the various lessons drawn in the context of Thailand.

This study has found that the basic foundations of PSB must benefit the entire populace comprehensively, marked by operational independence, diversity, and distinctiveness from commercial broadcasting services. At the same time, broadcasting content must be impartial and responsive to the needs and preferences of all societal segments. Content quality also must supersede popularity ratings. In view of these findings, PSB organisations should be independent from both the state and capitalist groups. The financing requirements of PSB should thus be derived primarily from the people in the form of a “license fee”. However, based on pertinent case studies from abroad, it is clear that PSB in other countries has both similarities and differences depending on their particular circumstances. Major similarities include organisational objectives, effective and transparent supervisory mechanisms, and substantive content at the expense of entertainment programming. The main difference is funding methods, which vary from one context to another in accordance with different sets of circumstances.

In the Thai case, the study has found that the radio and television media, which are currently the most crucial with the greatest impact on people, have always been under the control of the state and capitalist groups. Consequently, these media have been unable to fully perform their PSB functions. Reforming these two media is thus an imperative. Radio frequencies should be reallocated to carve out PSB stations, whereas TV Channel 11 should be transformed specifically into a PSB station. A newly formed oversight committee should be set up to monitor PSB performances in ensuring impartial and quality programming to the benefit of all segments of the population, including marginalized groups who have been ignored by the commercialised media. Moreover, supervisory measures are needed to assure that the PSB frequencies are accountable to and inclusive of popular views and opinions. The optimal source of funding for the PSB services should come mainly from income earned from the conversion of commercialised media concessions into license fees, as governed by the National Broadcasting Commission and mandated by the Act on Organisations to Assign Radiofrequency Spectrum and to Regulate Sound Broadcasting, Television Broadcasting and Telecommunication Services B.E.2543 (2000).